

ЛЕМ.фм+

ПАНРУСІНСЬКИЙ ТЫЖДЕННИК № 9 16.05-22.05.2016

WWW.LEM.FM

Історія єдної фотографії

4

Унікальне обявління
в році 370-го юбілею
унії

6

Першом мадярско-га-
лицком желізницюм
до Лабірця

13

Дансінг - платньом
рока в конкурсі
«Віртуальны Гушлі»

Зміст.

Редакція.

Рекомендуємо //

16

Історія єдної фотографії

В популярній історичній книжці Павла Роберта Магочія пн. «Народ нивидкы» («Naród znikąd»), на сторони 73 поміщена єст фотографія, котра пред-ставлят десятеро люди. Четверо з них стоїт, а шестеро сидит...

4

Унікатне обявління в році 370-го юбілею унії

6

Першом мадярско-галицком желізницюм до Лабірця

8

Значіння і вклад Василя Сочкы-Боржавина

10

XI Конкурс рецитації лемківской поезии в Горлицях

13

Дансінг - платнюм рока в конкурсі «Віртуальны Гушлі»

14

Двотонова церков

19

101 років тому в Талергофі...

20

Свята інквізіція

23

Лемківска філологія

24

В найблизшым тыжни

26

Фафрідня і сконфіскуване

Редакція:

Шефредактор:
Демко Трохановскій,
технічний редактор:
Наталія Малецка-Новак,
члены редакції:
Богдан Гамбаль,
Севериян Косовскій,
Петро Медвідь,
Павел Малецкій.

В «Скорописі» попереднього чысла тыжденника ЛЕМ.фм+ зачал єм скорописаня од вісти е-ластівок, котры принесли інформацію, же піст ся скінчыл, зато мож зас до себе дзьогати. Не треба было долго ждати, жебы заінтересуваня лемківскыма справами зо стороны тых, што знають за нас ліпше о вшыткым, што ся посеред нас діє, оджыло наново.

В минулым тыжни в «Скорописі» написал єм тіж о застараню лідерів українських організацій, же ЛЕМ.фм+ подібно мат креувати негати́вний образ Українця, што описал єм, же – щестьом – єст лем негати́вний, але добрі, же не являт ся неправильным. Писаня о справах, котры не все мусят быти приємны, повинны быти для журналистів їх частю штоденной роботы, бо не все сут до описаня легкы темы, але як ся вказало в посліднім номері українського тыжденника «Наше Слова», тото, же не миняме справ важных і трудных, може быти для дакого проблемом.

Українська газета приносить нам статью, в котрій застараня зо стороны редактора Богдана Гука нашым писаньом тыкат Стоваришыня Лемків і його актуальных проблемів. Уж давно єм спостерюг, же редактор Гук являт ся може і єдиным, або посліднім борцьом о найсвятійшу правду, т.є. вказаня світови правдивого облича русиньского сепаратизму – політичного списку, котрий фінансуваний єст з Москвы. Може зато остал сам на тым рінгу, бо то уж так нудна і пообертана зо вшыткых сторін тема, же такой уж мало кому хоче ся за тото брати. Двадцет років тому, коли доступ до інформацій был о вельо меньший як днес, певно тоты фантазії дакого бы іщы зашокували, але днес писаня, котре хоснує успіхы української ідеологічної псевдонауки родом зо сталіновских часів, радше никого уж не заінтересує. Окрем редактора Гука.

Не буду ся за барз розписувал о журналистичным варштаті Гука, бо єст він добрий. Видно в його писаню складне перо і – як пристало філологови, ци тлумачови – порядне прирыхтуваня до професії автора текстів. Але мам вражыня, же коли ся бере за русиньско-московскій список, входить в доцяп інчу скору – при тій зажертії антирусиньскій борбі до пера входить хаос і неточности. Так як студент медицины не повинен вчыти ся на хірурга, знаючы, же при стресі ся му руки трясут, так і редактор, коли явно му дашто не виходит, винен поглядати інчых тем. То лем суґестия. Єст іщы друга справа – інформаторы. Кед бы такы были, в статі о надзвычайным конгресі Стоваришыня Лемків планно підповіли редакторови, што ся там діяло.

В статі Богдана Гука прочитає м.ін. о десанті, котрий на Стоваришыня Лемків припустиула Руска Бурса (то

списковий акцент, обовязковий пункт текстів редактора на лемківскы темы). Доказом того має быти факт, же до ревізійной комісії вошли Гамбаль і Трохановскій. Редактор забыл дописати, або не знал, же на конгресі можут быти присутны лем делегаты кружків, то єст члены СЛ, котрыма являють ся вымінены десантники. Інформаторы не змогли оповісти, же ведучий Андрий Копча сам заповіл резигнацію з функції – ту Гук прібує глядати альтернативны історії о моїх односинах з ведучым СЛ. Інформаторы не могли знати, же по конгресі сме сой сіли на каву, жебы побесідувати о проблемах і кризисі.

Тото, што не доповіли інформаторы, то єдно. Редактор на початку своей статі прібує «поміркувати про це [офіціальны і неофіціальны причыны скликаня конгресу – ДТ] на основі доступной інформації». Прото перейдем до доступной інформації. Гук односит ся до статі авторства Богдана Гамбала з тыжденника ЛЕМ.фм+, хоц тот жадной статі не написал. Односит ся тіж до статі з порталю Lem.fm авторства Петра Медведя, хоц не знам, жебы такой буд-коли дашто там нашкрябал (може іде о Петра Медвідя, котрого правильну одміну назвиска повинен знати професійональний тлумач і редактор, яким ся менує Гук). Мою особу получыл з Варшавом, хоц не жыю в столиці Польщы. І так дальше, і так дальше...

Не знам, на кілько был то жарт, але враз з явліньом ся тыжденника ЛЕМ.фм+, редактор Богдан Гук запропонувал прислати до нас свій текст. Знаючы фах редактора і добре перо, не зато рішыл єм го не прийняти. Не запераме ся ани на новых люди, ани не вадит нам, же тексты мали бы быти по українскы (по русиньскым языку, то єден з красных языків світа). Просто, статі на лемківскы темы Гукови не виходят. Може час змінити темы? А може інформаторів? Або бодай повісти тым же інформаторам, жебы не спізняли ся на конгрес СЛ. О вельо більше мож ся дознати перед офіціальным початком. Кулюаровы бесіды все допомагають зрозуміти проблем ліпше. А так – треба ся выказати величезном фантазієм, жебы выполнити цілу сторону своей газеты. ●

Давид Трохановскій
шефредактор

В рамках приготівлі єдиної із далшых публікацій едіції Грекокатолицька церьков на Словакії (Gréckokatolícka cirkev na Slovensku), котра виходить од 2012-го року і буде закінчена у році 2018 при нагоді 200-той річній виникнутя Пряшівской грекокатолицькой епархії, котра виникла одділіньом теріторії од Мукачівской грекокатолицькой епархії, подарило ся унікатне обявліня.

Грекокатолицький священник Юрай Градош, котрый публікацію приготує як свою дізертанчу роботу, обявив оригінальний документ із 24-го апріля 1646-го року, котрый є повязаний із Ужгородьсков унію. Обявліня є о то цінніше, же ку ньому дішло лем пару днів по тім, што собі Грекокатолицька церьков припомянула 370 років од выголошіня Ужгородьской унії. Інформує о тім офіціальний сайт Пряшівского грекокатолицького архієпіскопства.

На найдженій грамоті є латиньскы писаний текст, за котрым наслідує правдоподобно 63 підписів свяще-

ників. Документ був подля сайту архієпіскопства найджений лем 4-го мая того року, і моментално є в етапі баданя. Дотеперь фаховці на тоту історічну проблематику думали, же акт Ужгородьской унії не був здокументований, значить, же не був у день выголошіня унії зроблений жаден запис. Но то то нове обявліня тоту теріорію вывертат. Дотеперь знамым документом був лем документ із пізнішым датованьом, конкретно із 15-го януара 1652-го року.

Ужгородьска унія была формальным актом обновліня церьковной єдности міджі церьков візантійского обряду в Мукачівской епархії, котру творили Русини, і Римокатолицьков церьков. Ку выголошіню унії дішло 24-го апріля 1646-го року на замку Другетів в Ужгороді, де было участных 63 священників (цілком іх втогды на теріторії Мукачівской епархії было коло 600), а був там участный і римокатолицький єпіскоп із Егеру Юрай Якушіч.

В документі із 15-го януара 1652-го року, котрый ся дотеперь брав як єдиний

існуючий писемный документ о унії, были пункты о тім, же церьков собі буде годна всокотити обряды грецькой церькви, же собі церьков буде годна выберати свого єпіскапа, котрого потім потвердить Святый столець у Римі, і же будуть духовенству признаны такы привілегії, яке має і католицьке (розумій римокатолицьке) духовенство.

Взором про выголошіня унії в Ужгороді была головно Брестьска унія, котра была выголошена у 1596-ім році на теріторії Польско-літовской державы. Іщі перед Ужгородьсков унію была єдна неуспішна проба о выголошіня унії, котра проходила у 1614-ім році в Краснім Броді.

Акт з'єдиненя православных Русинів і католиків 24-го апріля 1646-го року не був помпезным. По торжественній літургії, котра проходила в каплиці на замку в Ужгороді, 63 священників склало присягу до рук єпіскапа Вірую і выголосили, же вірять вшытко то то, што Ка-

толицька церьков віровати жадать, і же папу Інокентія Х. признавають як свого головного пастыря і цілої церькви. Велику заслугу на выголошіню унії мали Петро Партерніюс і Гавриіл Косовіцький.

Акт з'єдиненя був наперед потверджений угорьским прімасом Юрайом Ліпайом (14-го мая 1648-го року) і пізніше і цілоугорьским сінодом єпіскопів в Тырнаві, в септембрі 1648-го року. Дефінітівне упевніня Ужгородьской унії принесло аж выбратя нового мукачівского єпіскапа по смерти Базіла Тарасовіча у 1651-ім році, коли був за мукачівского єпіскапа выбратый Петро Партеніюс Петровіч, котрый був великим прихылником унії. Втогды ся ку унії приголосила векшына священників Мукачівской епархії.

Інтереснотьов є, же Петро Партеніюс Петровіч був на єпіскапа рукоположений православным єпіскопом Штефаном Сімоновичом із Алба Юлії, котрый го рукоположив і наприк тому, же знав, же Петровіч є католиком і прихылником унії. ●

Унікатне обявліня в році 370-го юбілею унії

Першом мадярско-галицком желізницьом до Лабірця

Богдан Гамбаль
gambal@lem.fm

Польскій портал «Колейовий рынок» приносить інформації про численны інвестиції, котры проходят на колейовых штреках в підкарпатскым воевідстві. Серед інчых destinations в обшыри заінтересуваня регіональной дирекції в Ряшові сут такы штрекы, што ведут в напрямі Лемковины – ч. 106 (Ряшів-Ясло), ч. 107 (Загіря-Лупків) і ч. 108 (Струже-Коростенко). Тывають роботы над реконструкциом желізниц, тракций та процедура купуваня новых потягів до проєктуваной агломерационной ряшівской колеі.

Як заручат воевідскій маршалок – Владислав Ортель, ідут стараня власти над приверніньом трансграничных споінь з Україном, через перехід

Коростенко-Хырів і зо Словаціом через лупківскій тунель. Єднаня зо словацкым колейовым партнером сут барже заавансуваны і скоро можеме діждати ся курсів потягів од стациі в Загірю через Тарнаву, Чашын, Морохів, Мокре, Щавне-Куляшне, Репедь, Команчу, Ославицю, Лупків а дале тунельом до Полаты, Выдрані аж до стациі в Меджелабірцях на Пряшівскій Руси. •

Перша мадярско-галицко желізняця была побудувана в роках 1870-1874, спояючы Будапешт зо Львовом.

Стация в Лупкові, фот. PLKristof, джерело: вікіпедия.

«Медияльна
група
ЛЕМ.фм»

ЛЕМ.fm
радийо руской бурсы
RADIO RUSKIEJ BURSЫ

ЛЕМ.fm+

ЛЕМ.fm TV

ЛЕМ.фм+
ПАНРУСІНСЬКІЙ ТЫЖДЕННИК

www.lem.fm

Значіння і вклад Василя Сочки-Боржавина

Петро Медвідь
petro@lem.fm

Словацький народний музей – Музей русиньської культури і Русинське культурно-освітнє общество Александра Духновича в Пряшові Вас сердечно покликають на одборний семінар під назвов *Значіння і вклад Василя Сочки-Боржавина (1922–2010)*, історика літератури, педагога, поета, есеїста, публіциста і культурного діятеля Русинів 20-го столітя.

Семінар ся одбуде 21-го мая 2016 о 11.00 год. у просторах СНМ – Музею русиньської культури в Пряшові, ул. Масарікова ч. 20, 1-ый штук. Із рефератами о ціложывоутній творчості Василя Сочки-Боржавина выступлять на семінарі Олга Глосікова, директорка Музею русиньської культури, Гавриіл Бескид, председа Русиньского культурно-освітнього общества Александра Духновича, Тібор Міклош Поповіч, русиньскый діятель з Будапешту і Юрко Харитун,

русиньскый поет і председа Сполку Русинів Спіша. На семінарі приобіцяли участь пані Ірина, жена небогого Василя Сочки-Боржавина і його дівка Надежда, котры жыють теперь у Чехії.

Василь Сочка, псевдонім Боржавин, народив ся 3-го януара 1922-го року в Берегові на Підкарпатю, втогышня Чехословакія. По закінчіню руської гімназії в Хусті, у 1940-ім році, зачав штудувати почас войны на Будапештанській універзіті, но закінчів аж Ужгородську універзіту у 1950-ім році. Робив у редакчній колегії газеты «Закарпатська правда», був бібліографом Закарпатської областной універзал-

«Писати зачав іщі на гімназії, першу поетічну збірку, писану по російскы, выдав у 1940-ім році під назвов *Горы и доля*. У часі по паді комунізма Сочка брав єдну із найважніх ролей в русиньскім русі Підкарпатя»

ной науковой бібліотеке, був і ведучім одділіня Закарпатського інштїтуту здохональованя учітелів.

Писати зачав іщі на гімназії, першу поетічну збірку, писану по російскы, выдав у 1940-ім році під назвов *Горы и доля*. У часі по паді комунізма Сочка брав єдну із найважніх ролей в русиньскім русі Підкарпатя. Быв співзаснователюм і головов *Общества карпатських Русинів*, був членом Світової рады Русинів при Світовім конгресі Русинів, брав участь на многих конференціях. Публіковав серію біографій під назвов *Будители карпатських русинів*, збірку русиньской поезії *В подбескидних долинах* і збірку нарисів і приговорів присвяченых русиньскій літературі під назвов *Зазвонили в сель на вичурню*. Умер у 2010-ім році. ●

На знімці гори: Василь Сочка-Боржавин. на знімці долов: Делегаты II Світового Конгресу Русинів, Крениця 1993 р. В першым ряді, другій зліва – Василь Сочка-Боржавин. Фот.: архів «Бесіды».

XI Конкурс рецитации ЛЕМКІВСКОЙ ПОЕЗИИ в Горлицях

Северян Косовскій
seweryjan@lem.fm

В пятницу, 20. мая т.р., Єпархіальний Осередок Православной Культуры Ельпіс в Горлицях просит на XI Конкурс рецитации лемківской поэзии. Подія зачне ся од 9.00 год. в будинку осередка (православна плебанія парохії св. Тройці) при ул. св. Максима 2 в Горлицях.

Як і в попередніх едициях, в конкурсі возмут участ ученики основных шкіл та гімназий. В горлицьким конкурсі лемківской поэзии выступуют школярі пунктів вчыня лемківского языка не лем з Лемковины, але, што ест уж традициом, і з чужыны (напр. на попередні переслухання іздилы школярі з Ліґниці ци Любіна).

Основныма цілями конкурсowych рецитаций лемківской поэзии є підтримувания языка, культуры і достоменности серед діти та лемківской молодежи. Попри тым, організаторы, як і учителя, звертают увагу на красу вказувания лемківского поетичного слова. Жырі, в котрым засідают м.ін. учителя лемківского языка, звертат увагу на лемківскій бесідуваний язык, декламацию даного верша та дальшы формы выражания поэзии. Стріча на конкурсі рецитации лемківской поэзии, окрема того, являт ся добром змогою до взаімного познания і інтеграции учеників з ріжных пунктів вчыня лемківского языка. (детальний регулямін конкурсу до прочытания в статі о влонишнім конкурсі).

Каждий, хто має дяку, може підпорити конкурс в подобі фондування нагорід, переводячы грошы наkonto Єпархіального Осередка Православной Культуры Ельпіс, або переслати деякы дарункы, або чачка. Більше – на сайті Осередка Ельпіс. ●

На знимці учителька лемківского языка Варвара Дуць з учениками зо школы в Гладышові, які все численні берут уаст в конкурсі рецитации, фот: архів ЛЕМ.фм.

Конкурс «Віртуальны Гушлі» організуваний єст од 2004 р. Од самого початку стартували в ним лемківскы ансамблі, а і такы, котры охочо інспірують ся русиньском музыком. За рокы 2004–2015 мож вымінити м.ін. группы: Окмель, Худоба, Кычера, Черемшына, Оркестра св. Миколая, Капеля Дрегутня, Серенча, Верховина, Юлия Дошна, Лемко Тавер, Персіваль, Ангеля Габер Тріо, Ластівочка, Гудаці, Толгаі, Сестры Бочнєвич, Відимо, Сусанна. Окрем влонишнього конкурсу, в котрым переміг Персіваль, два з них выгравали попередні голосуваня: Черемшына (в першій едиції за платню выдану в 2003 р.) і широко знана Оркестра св. Миколая за платню *Гуцульскы Музыкы* (едиція за 2006 р.).

Дансінг

– платньом рока в конкурсі
«Віртуальны Гушлі»

Демко Трохановскій
demko@lem.fm

Капеля Тегіє штору, фот. Якуб Новотиньскій,
джерело: офіційний фб-сайт ансамблю.

В другій половині марця т.р. выстартувала тогорічна едиція конкурсу «Віртуальны Гушлі» і зачало ся голосуваня інтернатів на найліпшу фолькову платню. В плебісциті участ брали платні з фольковом, етнічном та корінном музыком, печатаны в Польщы в 2015 році. В конкурсі стартували ансамблі, выконуючы вшелеякы музычны жанры, інспіруваны традиційном музыком, од народного граня по тяжкы гітаровы, або електронічны звуки.

До 30. квітня/апріля мож было голосувати не лем на саму музыку. Особы, даючы свої голоса, могли вказати тіж найфайнішу окладинку презентуваных кружків. Організаторы конкурсу, котрыма являт ся група любителів етнічної і фольковой музыкы, зосередженых попри фолькових порталах і интерне-

товых сайтах, проводили плебісцит через сайт www.gesle.folk.pl і уж початком мая т.р. выокремили 10 платен, на котры интернавты дали найбільше голосів. То альбомы: Miusjik (група Beltaine), Šatrika (Čači Vorba), O (Chłopczy kontra Basia), Dobre duchy (Angela Gaber + Trio), Muzikaim (Kapela Brodów), Mazurki niepojęte (Kapela Maliszów), Święto stońca (Kapela ze wsi Warszawa), Requiem ludowe (Kwadrofonik i Adam Strug), Mniejsze zło (Percival Shuttenbach) і Dansing (Tęgie chłopy). В фінальній десятці нашли ся ансамблі, котры в своїй історії часто сігали і по русиньску народну музыку. То група Ангеля Габер + Тріо і група Персіваль (Percival), котра выграла влонишню едицію конкурсу з платньом Слава II: Пісні Східніх Славян - на ній, окрем російських, українських і білоруських пісен, находят ся тіж з лемківскы.

В віторок, 10. мая 2016 р., в само полудне, організаторы оголосили результаты текучой едиції плебісциту. Найбільше голосів од интернатів достал ансамбль Тегіє штору за платню Dansing, отримуючы 1820 пунктів, і то она остала фольковом платньом 2015 рока в конкурсі «Віртуальны Гушлі». Интернавты выбрали тіж найфайнішу окладинку, прикрашаючу платню Vol. 67 ансамблю Lautari.

В тогорічній едиції «Віртуальных Гушель» брали тіж участ інчы проекты, котры прямо тыкают лемківской народной музыкы. То платні:

➤ Серенча, Ой ле лем – четвертий альбом группы з піснями зо співника Філарета Колессы з 1929 рока (записаныма в околицях Панкной,

Маластова, Устя Руского), наново открытыма через горлицькій анамбль,

➤ Там на горі черешенька – награния з тереновых досліджынь професора Романа Райнфуса, веденых на Лемковині в 60. роках ХХ ст.(выдала Фундація Стара Дорога),

➤ А Де То Давнійше Строіло, Хыжа – платня молодой группы з Коросна, граючей фольково-рокову музыку, оперту м.ін. о лемківску корінну творчіст. •

ДВОТОНОВА ЦЕРКОВ

В саноцьком Домі Культури Пухатек од 7. мая т.р. мож видіти выставу графік Збігнева Осенковського. Артиста вродил і виховал ся під Саноком більше як 70 років тому, зато мал тоту вантпливу приємніст быти свідком заміреного вынищяня і затрачяня культурового доробку жытелів полудньово-східньої Польщы. Свойом творчістю регіструє спадковину м.ін. Лемків ци Бойків, жебы наступным поколінням передати памят о забытках, які вытворили тоты, котры жыли перед нима і в більшости могли, а часом іщы можут, быти лем гостьом в своїх місцях.

Наталія Малецка-Новак
natalia@lem.fm

Любителі деревяной архітектуры, церкви і костелів полудньової Польщы будут мочы подивляти іх красу в виді професийных графік на саноцькій выставі до 20. мая.

Збігнев Осенковскій – графік, публициста, культурний і соспільний діяч. По професії механік о спеціальности будова авт і тракторів Краківської Політехнікы і абсолювент Студіум Індустрияльного Дізајну Інституту Дізајну Академії Красных Штук в Варшаві.

Більше як 40 років робил як спеціаліста конструктор, стиліста в конструкторнім бюрі та як керівник в фабриці автобусів Автосан в Саноку. Тепер на емеритурі. Графіком і рисунком занимал ся од все, а од 1980 рока занял ся тіж проектуваньом екслібрісів. Іх темом є найчастійше деревяна архітектура, але тіж коні, Санок, Швейк, горы і інчы. О успіхах артисты в тым виді творчости свідчыти може факт, же його біограм та репродукції 30 выбраних книгознаків поміщено в енциклопедії, печатаній в 2004 р. в Португалії, пн. Сучасны медженародовы творці екслібрісів (анг. Contemporary International Exlibris Artists).

Брал участ в більше як 150 выставах в Польщы, Европі і дале (Аргентина, Кытай, Казахстан, Мексик). Был угоноруваний вельома выріжнінями та грамотами в медженародовых конкурсах. Своі працы робит ріжnymi технікама, але найбільшу приємніст справлят артисті творіня ліноритів. В його опінії вказуют они неординарне і фінезийне вычутя куншту і свободу композиції. ●

Історія єдної фотографії (I част)

Богдан Гамбаль

gambal@lem.fm

В популярній історичній книжці Павла Роберта Магочія пн. «Народ нивидкы» («Naród znikąd»), на сторони 73 поміщена єст фотографія, котра представляєт десятеро люди. Четверо з них стоїт, а шестеро сідит. За нима єст екран з намалюваным фоном, на котрым видно дерева, поприбраны в романтичну гмлу. Знимка єст підписана «Русиньско-лемківскы діячы, котры брали учас в сотворіню Руской Народної Республіки Лемків во Фльоринці. Третій од лівої стоїт президент республіки Ярослав Качмарччк (1885–1944)».

Найперше не знає ані назвіск поєднх люди, дати і місця де тота фотографія могла быти зроблена. Ци могло то быти во Фльоринці в грудні/децембрі 1918 рока? Вчас репортерскых досліджынь постарам ся одповісти на вшыткы вопросы, повязаны з історією і людми вказаныма на тій фотографії. Лем ци буде мож по більше як сто роках детально реконструувати тамту історію?

Основны два секреты уж єм виявил... Фотографія была зроблена перед лишцьом/юлійом... 1914 рока і не представляєт Уряду Лемківской Республіки. То кым сут тоты вшыткы люде, де і коли позували до той фотографії? Не знає, ци ся поведе одповісти на вшыткы тоты вопросы. Знає, же напевно тых звідань і інчых фотографій зъявит ся дуже більше, як на початку.

В програмі з циклю «Пропаганда», в середу 18. мая 2016 р. повіме чом тота фотографія напевно не представляєт комплетного Уряду Влады Руской Народної Республіки Лемків во Фльоринці. Будеме споминати драматичны події перед стох років.

Найперше досліджыня заведут нас до Буска-Здрою – польского курорту, положеного недалеко Кельць – воєвідского міста в центрі Польщы. Пані Ольга Гнатишак-Мыслівец розпознала на высше споминаній фотографії – свого прадіда – отця Гавриіла Гнатишака (сідит четвертий од лівої) – давного пароха грекокатолицкой парафії Богоявліня Господнього в Креници. Гавриіл Гнатишак народил ся в 1850 р. в Верховни (Верхомля Велика), был єдным з найвызначнійшых національных русиньскых діячів на Лемковині.

По высвячыню в 1887 році, был священником в Вороблику Королівскым, Высовій, Гьровій і в Чорным. В 1897 році остал парохом в Креници, а потім його сын – Іван, рукоположений в 1904 р., остал при ним сотрудником. Гавриіл Гнатишак был основателем і організатором численных чытален ім. Михала Качковского на Лемковині, серед котрых на особливу увагу заслуге великій будинок в Креници, поставлений в роках 1909–1910 р. В 1906 р. вмерла його жена Теодора з дому Копыстьянска. Гавриіл Гнатишак был єдным зо спілоснователів стоваришыня «Руска Бурса» в Новым Санчы в 1898 р. Тримал тіж функцію інспектора русиньскых шкїл новосандецкого повіту і был членом «Народного дому» во Львові. В выборах до австро-мадярского парламенту в 1911 році был кандидатом «Русской рады» з округу – Новий Санч, Старий Санч. Мушына, Грибів і Тяжковиці.

Обік маме родинну фотографію Гнатишаків. Была она зроблена попри креницкій плебанії межде 1904 роком – товды был высвячений Іван Гнатишак, а 1906 р. коли то вмерла жена – Теодора Гнатишак.

На початку Великой Войны, 3. серпня/августа 1914 р., о. Гнатишак был арештуваний і вязнений найперше в Новым Санчы і Кракові, пак перенесений до концентраційного лагру в Талергофі. Доведна з ним в 1914 р. арештуваны были і його діти – Александер (24 роки, студент ветеринарии), котрий был тяжко побитий вчас транспорту, Теодор (25 роки, правник) – вязнений найперше в Санчы, потім в Вадовицях, побитий вчас транспорту до лагру в Талергофі, Орест (27 років доктор – правник), котрий нецілий рік вюл канцелярию в Ліску, присуджений на смертну кару як російській шпїон, вязнений в Талергофі, дівка Ольга – арештувана в Санчы перший раз 30. серпня/августа 1914 рока, коли пришла одвідіти няня в арешті, скоро звільнена з вязниці, але зас арештувана в червци/юнію 1915 р. доведна зо своєм сестром Марійом і обі осаджены в Талергофі. Доведна з Орестом Гнатишаком в лагрі поневолена была і його жена – Теодора (Дора) Гнатишак з дому Марков і маленькій сын – Борис Гнатишак.

Концтабору і увязніня не пережыли отец – Гавриіл Гнатишак (вмер в австрийській тюрмі в Відни 29. червця/юна 1916 р.) і його сын Теодор (вмер 30. квітня/апріля 1916 р. на два дни до закінчєня свого процесу перед войсковым судом в австрийській тюрмі в Відни). По смерти австрийскы власти одослали родині лем єдну памятку – ікону, котру о. Гавриіл Гнатишак мал при собі в часі арештуваня і поневоленія в лагрі в Талергофі. ●

о. Гавриіл Гнатишак

Родина Гнатишаків – в середнім шорі сідят од лівої: Теодора Гнатишак (з дому Копыстьянска), дале єй муж о. Гавриіл Гнатишак, жена о. Івана Гнатишака з Куриллів і незнана тета, котра жыла при родині. Стоят од лівої: Александер, незнаний з імени сын, о. Іван, ОРЕСТ, Теодор. Сідят од лівої: Ольга, незнаний з імени жыючий пак в Келцях і Марія.

Русиньско-лемківскы діячы, котры брали учас в сотворіню Руской Народної Республіки Лемків во Фльоринці.

101 років тому в Талергофі...

16 МАЯ. — Хліб печут в Талергофі, але він уж не тот, бо до муки примішують отруби і лупы з комперів. Зрозуміле, же численны спосеред нас не чуют ся добрі по таким хлібі. Аж і воякы одмовили брати свою порцію. Палити в пецу мож лем в окрісленым часі. Трафіло ся, же когоси по зіджыню талергофского хліба зачал боліти жолудок і треба му было зрыхтувати горячу страву, зато тіж розпалено в пецу, жебы преварити воды. Доктор, кед взрїл дым з комина, дораз пришол до бараку і выкликавшы мя, як єдного з комендантів, загорозил подати до рапорту, о кілько подібна самоваля ся повторит.

Чытам гумористичну «Терезиньску уш», газетку котра недавно ся появила.

На полуденок, без взгляду на скаргы пред генералом, дале подають ріпу і ріпу. Стрічам колишнього гімназисту (II клясы) в Яслі, Станчака. Бесідує з о. Калужняцкым в справі помочы для хворого Качора.

17 МАЯ. — Дают єден недопечений хліб на пятеро люди. «Хлібовий» голод царює в цілым лаґрі.

18 МАЯ. — Робітныкы поправляють дорогу за бараками. Спека страшна. По зіджыню неперемінной ріпы ідеме спати. Вартовий побил до кырви єдного дїдуся, трьох сынїв котрого служыли в австрийскым войску, били ся на фронті.

19 МАЯ. — На мене і Кіцьку зложыл Поллячек рапорт, што в бараку, не смотрячы на напаминаня, палено в пецу в недозволеным часі. Беручий участ в преслуханю офіциял Тимчак представил пред комісійом добру опінію о нас, бесідуєчы же мы найлішы коменданты в цілым лаґрі. В тій ситуації комендант лаґру выразил надію, же мы, як коменданты бараку, будеме строга слїдити за перестеріганьом порядку і звільнил нас.

До рапорту возваны были тіж др Собин і Прислопска. Головний комендант лаґру, (обершт) полковник, днеска в добрым настрою. Выкорыстуючы тото, о. Курилло іде до него і вказує недопечений хліб. Взрївши тот хліб, обершт дораз наказал взяти го од нас і выдати заміст него ліпший.

Єден хліб припадат на четверо люди. При тым нелегко го дістати. Лем днеска прибивают на дверях бараку інструкцію о численных обовязках і нияких правах для інтэрнуваных. Довїдуєме ся, же Италия приступила до ворожой Австрії коаліції. Гварят, же заран буде преслуханых 400 люди. Дезинфекують четвертий барак.

20 МАЯ. — Іде густий дощ. Доктор Поллячек звїдує мя, што повїл головний комендант, ци мя не похвалил. В одповіди гварю му, же полковник махнул руком на його рапорт і казал мі іти до бараку.

Мандль пренумерує «Neue Freie Presse», а о. Курилло «Nową Reformę». Отец Х. чытат лекцію дякам, зпочатку о еманципации жінок, потім о ґраматиці і наконец о Шпіцберґені. П-ло на початку слухат, потім стає з місця, поправлят капелюх, пригладжат баюсы і, не озираючы ся, выходит з бараку.

За ним фуркают по єдному і інчы слухачы, остає лем сам Вербинец, коли річ іде уж о судах.

П-с має дуже валізок, валізочок і торбочок. Хтоси під його неприявність написал на них: пантальоны, ґачкы, краваткы, колніриky... – як бы то был склепик.

Зато, же палити в пецу мож лем в дозволеным часі, вариме тею на «Прімусі». Єден хліб отримуєме на пятеро люди. Рано дают мучну зупу (крупы з проса мало хто бере), на полуденок ріпу, а на вечерю каву. Ввечер вшыткы ідеме на прогульку, але не на долго, бо ліє.

21 МАЯ. — Першы вправы пожаровой дружыны під проводом капрала Ревса, інструкції як обходити ся з пожаровым шляуфом. На полуденок згнила рыба. Дуже бараків вертат ю назад. Одпроваджам хворого Паранича до шпыталя. В амбуляторії роблят знимкы. Хліб дістаєме аж о четвертій пополудни. Збераме пінязі на заплачыня робітникам в бараках.

22 МАЯ. — Купаме ся в лазни. Отец пише лист до Сашы К., адресуючы го (за єй вказівком) на Переґінця – через Ґалац (Румунія), бо вшыткы нашы листы до ней были без одповіди. Хліб дають о три дни наперед. На полуденок: комперяна зупа з мясом неокрісленого выгяду і смаку. «Радця», одіваючы ся, цілує каждую оддільну річ своей ґардеробы і з таким увагом, як священник єпитрахиль і ризы.

ТЕОФІЛЬ КУРИЛЛО

Дневник Лемка з Талергофу
(Лемківській Річник 2004, з великорусского
языка перевел Петро Трохановскій)

Свята інквізиція

8-го аж 9-го мая 2016-го року у Свіднику проходила міжнародна наукова конференція під назвов Українці в історії і культурі Карпат. Ніт, конференція, котрой єдним із двох головних організаторів був Словацькый народный музей – Музей української культури у Свіднику, який ей робив із нагоды святкованя свого 60-річного юбілею, не была о тім, як українскы членове УПА робили в Карпатах свої злочіны і яку «культуру» вказали, кідь забивали в наших селах невинных людей. Бо лем тоты Українці мі як першы прийдуть на розум в повязаню з Карпатами. «Українці» в Карпатах, то просто Русины, котрыма занимали ся і українскы науковці на конференції. І тым Русинам, котрых собі они привластнюють до свого народа, загнали і свою картку.

На сайті «Українці Словаччини», суть публікованы заключіня спомянутой конференції, під котрыма суть підписаны «участници» конференції, про істоту ся мена не пишуть. Но

заклучіня конференції мі скоріше прийдуть як Свята інквізиція, котра вирішыла, а уж лем бракує долов написати, же так вирішыв і Великый інквізітор і записав собі мена тых, котры з ним не суть согласны. Но фіглі боком. Бо документ, о котрім є бісіда, выникнув на словацькій державній інштитуції, на конференції, котру тотя інштитуція організовала.

Документ має десять пунктів, і окрім пунктів типу «бла-бла-бла» суть там і барз інтересны, як ем спомянув, аж інквізічны статі. Наприклад пункт о тім, же, «науківці» одсуджують елімінацію ролі Українців у регіоні Карпат і маніпуляції з метов прискоріння асиміляції того етніка, головно його діліня на різны народности, котре є проти історічных і науковых фактів. Гей, іщі все можеме думати, же участны конференції пришли на да яку дотеперь вшыткыма скривану інформацію, же їх хтось ділить між собов. Але ніт. Бо такой далшый пункт вшытко пояснить. А не требало на то

« В далшій пункті інтелігенція із конференції пише, же хоснованя стародавнього історічного «самоназваня Українців – Русин/ руськый» про называня «нового» народа є антінануковим і неприпустным »

ани Шерлока Голмса, жебы таємніцю того, о чім пише українська інтелігенція, вирішыв.

В далшій пункті інтелігенція із конференції пише, же хоснованя стародавнього історічного «самоназваня Українців – Русин/ руськый» про называня «нового» народа є антінануковим і неприпустным. Докінця то має служыти на дестабілізацію українського народа і державы Україна. Докінця ся Українці мають домагати в державах, де жыють, хоснованя сучасного свого названя, а історічны названя мають хосновати із належnym уточніньом. В куртім тлумачіню – вшыткы сьме Українці, і Русины суть Українці, тоты, што бісідують, же суть Русины – Русины, розбивають нелем народ, але і державу. Но і наприклад в такой Братіславі бы требало жадати, жебы нас вшыткых переписали на Українців. То ту уж раз было, панове науковці, такы думкы, котрым ся каждый мав підрядити, гейже?

По пунктах, котры суть своїм тоном на граніці міджі Святов інквізіціов і ідеологічным одділіньом комуністичной партії в часі найтвєрдшого сталінізма, науковці вказують і свое людське лице, кідь нам в пункті чісло шість «неспохыбнюють мати право хосновати закарпатьскы, северны і южнолемківскы, гуцулскы і бойківскы діалекты і таксамо пробовати з них робити літературны языкы», но припоминають ведно із тым, же і так то буде український язык, бо такы суть результаты славістів, і вшытко є то лем часть україноязычного простору. Аж ся мі легше дыхать, же писаньом русинськым літературным языком не розбивам Україну, і ніхто ня за то не хоче дати до арешту. Велика подяка українськым науковцям.

І теперь вже досправды фіглі боком. Участны конференції до заключінь дали і то, же о результатах конференції ся має інформувати як шырока veřejность, так і компетентны органы

одповідных країн. На нич інше, як то, же будуть інформованы компетентны органы, не чекам. Докінця можу помочі і інформувати їх скоріше, як науковці зо Свідника.

Тяжко собі днесь представити науковця, котрый бы повів, же Галілео Галілей не має правду, бо науковці в часі, коли він жив, так само говорили, же не мать правду, і їх знаня з науки тому ани не досвідчовали, жебы мав правду. Покля в такім духу, же Русины суть Українці, днесь бісідують українскы науковці, свідчіть то лем о тім, же ся заставили десь в часі, вже ани не бісідую о тім, же в ідеологічно зафарбленім часі. А не є то ани нич нове, з тов теорійов ся стрічає часто. Говорять то різны люди, різны «русинсько-українскы» організації і їх лідры...

Што але є нове, то є то, же такый документ выникне на державній інштитуції, в Словацькым народнім музею – Музею української культури, причім на Словації є визнана русинська народность і має вшыткы права і обовязкы, як і іншы народностны меншыны. Русины суть повноправныма жытелями Словації, на котрых односить ся, покля знам іщі все платна, Конштитуція Словацькой републікы, де є написано, же каждый має право свободно ршати о своїй народности, же ся закаує будьяке овпливнованя того вирішованя і вшыткы способы натиску напружены ку однародньованю.

Покля дотеперь тоты самы теорії ішли лем од індивідуальных людей, ці обчаньскых, што ся тяжко правно доказує, же іде о порушваня Конштитуції, бо зясь каждый має право на свій погляд, теперь выникнув документ на державній інштитуції, фінанцованій державов і вшыткы державны інштитуції бы мали респектовати то, же Русины суть визнанов меншынов, і покля з них хтось хоче робити дашто інше, докінця іде бісідувати, што Русины можуть і што не можуть, потім ся важно треба задумати над тым, як ся дотримує Конштитуція, і покля ся не дотримує, мали бы з того быти про одповідных выводжены конзеквенції.

Так лем сміло, панове науковці, інформуйте людей о своїх заключінях, а інформуйте о них і державны органы. Будете так лем інформувати о тім, же порушуете конштитуцію. І покля Словація є правным штатом, потім бы основный закон державы мав быти над вашов Святов інквізіціов. І втогды ем зведавый на результаты. ●

Не знаш, што выбрати? Студією лемківській язык на Педагогічным Університеті в Кракові!

Што оферуєме?

- унікальны, єдины в Польщы студіі в обшыри вчыня спеціалістів лемківского языка
- студенты, в рамках студій, берут участ в дармовых науковых выїздах на Лемковину, Словацію і до Сербії
- мотиваційны стипендії для найліпшых студентів
- в рамках спілпрацы з радийом ЛЕМ.фм організуваны сут журналістичны варштаты
- студенты маюг змогу спілредагувати часописы «Бесіда», «Річник Руской Бурсы» і «YOU-rodıvyj»
- нашы студенты берут участ в вельох проєктах, м.ін. проєкті реконструкції традиційной лемківской музыкы «Міцне зіля»
- студіі в рамках двойной філології даюг право вчыти в школі так російского, як і лемківского языка
- варштаты з обшыри культурознавства, трансляторы та етнічной журналістыкы
- науку російского і лемківского языків мож зачати од початкового, або высшого рівня

Критеріи на прынята:

- Абсолютны «новой матуры»: результат матурального іспыту з російского, або іншого новожытного языка.
- Абсолютны «старой матуры»: кваліфікаційна бесіда на тему заінтересувань кандидата російском і лемківском літературом і культуром.
- Лавреаты центрального щабля олімпіады з російского языка прыніманы сут поза назначеным лімітом місц.

Події в найблизшым тыжні:

1

18.05.2016

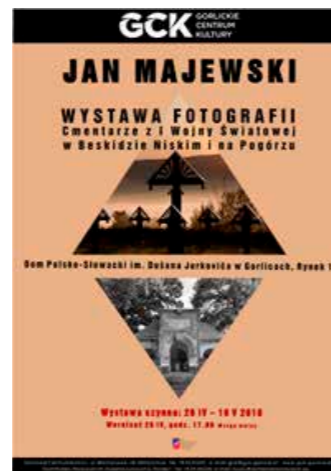
Ден Музеїв
Музей Модерной Штуки
Енді Варголя, Меджелабірці,
10.00 год.

2

18.05.2016

Цмонтері з I Світо-
вой Войны в Низкым
Бескіді і на Погірю –
конец выставы
Польско-Словацкій
Дім ім. Д. Юрковича,
Горлиці

6

20.05.2016

Конец выставы прац
Збігнева Осенковскаго
Дім Культуры «Пухатек»,
Санок

3

18-19.05.2016

Велика Война і аеропляны –
медженародова конференция
Конференційно-Выставенничий
Осередок «Каштель», Шымбарк

7

20.05.2016

XI Конкурс рецитації
лемківской поезії
Єпархіяльний Осередок
Православной Культуры
Ельпіс, Горлиці, 9.00 год.

8

21.05.2016

Значыня і вклад Василя
Сочки-Боржавина – семінар
СНМ – Музей Русиньской
Культуры, Пряшів, 11.00 год.

4

19.05.2016

«Корчма під зеленым стромом
(Словацка рапсодія по русинь-
скы)» - предпремера в ТАД
Театр Александра Духновича,
Пряшів, 19.00 год

5

20.05.2016

«Корчма під зеленым стромом
(Словацка рапсодія по русинь-
скы)» – I премера в ТАД
Театр Александра Духновича,
Пряшів, 19.00 год.

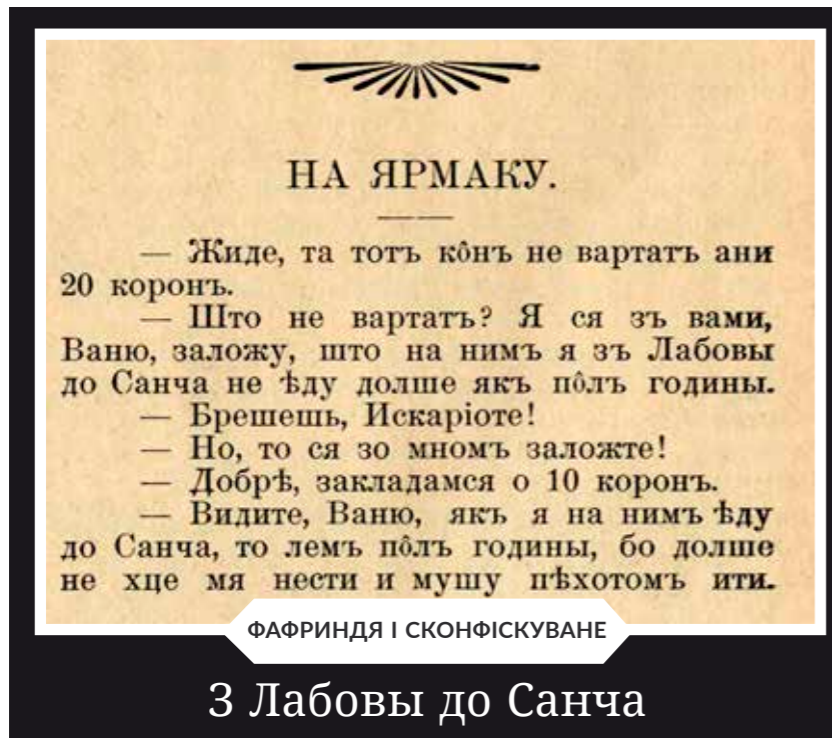
9

22.05.2016

«Спросины», «Медвідь» - выїздны
спектаклі ТАД
Дім Культуры, Вышня Полянка

В додатку *сатира – гумор – забава* до газети «Лемко» – ч. 22 за 1912 рік, приведені сут принципи правильної виціны конів...

Хоц уж в XVIII ст. єден єгомость дал доднес актуальну дефініцію коня - адже, кін якій єст, каждый видит - то некотры газдове свої коні цїнят гідні барже, як дачыі. А наша підредакция Фафринді так си думат, же 20 корон за коника то за дуже. Не одднес нам знатя што ліпше єст двараз туньше... А до Санча найліпше нияк не ходити, лем коні пасти на лугах.

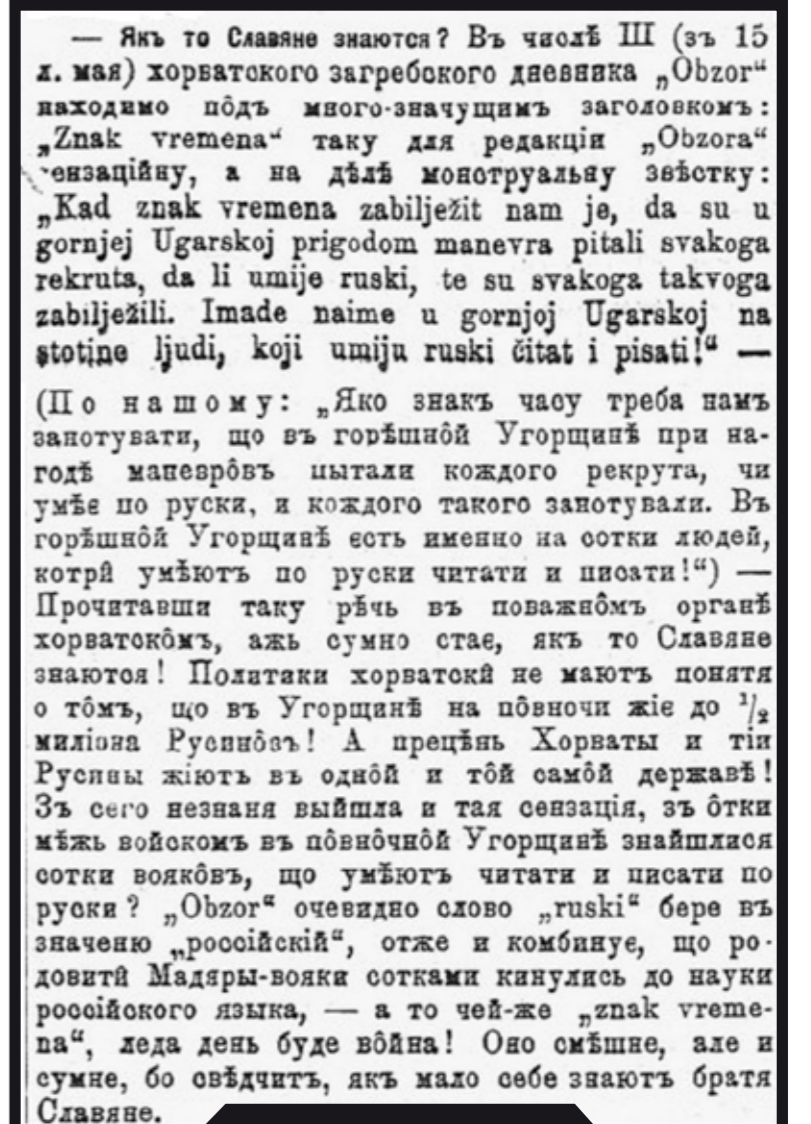
Українська газета «Дѣло» - издаванная на языке приближеным до украинского говора, в ч. 58 за 1886 р. приносит полемику з хорватским журналом «Obzor». В статіи пн. «Znak vremena» тотa газета чудує ся тому, што войсковы австро-мадярскы власти не знают, же на обшыри Вышніх Мадяр жыют такы люде, котры знают по русиньскы читати і писати. Редактор украиньской газеты пояснят некомпетентным Хорватам, што на Підкарпатській Руси жыє до пїл милийона Русинів (!), до того неправильно там пишут, же Русины то тотa сама нация што Росияне.

Од тамтых щестливых часів ситуація о тїлько ся змінила, што днес то хорватскы журналисты годны вчыти професийных украиньскых новинарїв, што на Підкарпатській Руси жыє не меньше як 1/2 милийона Русинів і не треба їх мішати з Росиянами.

Жебы Лемкам в Польщы чужий говір зроби зрозумїлым, наша підредакция обїк помішат оригінал і тлумачыня того тексту на польській язык.

Jak to Słowianie się znają? w numerze III (z 15 dnia maja) chorwackiego zagrzebskiego dziennika «Obzor» pod wieloznacznym tytułem «Znak vremena» znajdujemy taką dla redakcji «Obzora» sensacyjną, a dla «Diła» naturalną wieść - «Kad znak vremena zabilježit nam je, da su u gornjej Ugarskoj prigodom manevra pitali svakoga rekruta, da li umije ruski, te su svakoga takvoga zabilježili. Imade naime u gornjoj Ugarskoj na ftotine ljudi, koji umiju ruski čitat i pisati!» -

(Po naszymu: «Jako znak czasu trzeba zanotować, że w Górnych Węgrzech pytali każdego rekruta, czy umie po rusku, i każdego takiego zapisali. W Górnych Węgrzech są doprawdy setki ludzi, którzy umieją po rusku czytać i pisać!».) - Po przeczytaniu tego w poważnym chorwackim piśmie «Obzor» aż się robi smutno, że Słowianie tak się nawzajem nie znają! Chorwaccy politycy nie mają pojęcia o tym, że na północy Węgier mieszka do pół miliona Rusinów! A przecież Rusini i Chorwaci żyją w tym samym państwie. Z tego nieznania wyszła i ta sensacja, że wśród wojskowych północy Węgier znalazły się setki żołnierzy, które umieją pisać i czytać po rusku! «Obzor» oczywiście słowo «ruski» rozumie jako «rosyjski» i dlatego kombinuje, że wojacy, rodowici Madziarzy, setkami rzucili się do nauki języka rosyjskiego - a to już «znak vremena», lada dzień będzie wojna! To śmieszne, ale i smutne, bo świadczy o tym, jak mało znają się wzajemnie bracia Słowianie.

ФАФРИНДЯ І СКОНФІСКУВАНЕ

Jak to Słowianie się znają?

На знімці ікона, котру о. Гавриіл Гнатишак мал при собі в часі арештуваня і поневоліня в лаґрі в Талергофі